

S

Nv 1506

 Mappe 23
 Eksp. april
 Arg. 1941
 O. pl. 23/11
 Jfr.

72.

NORSK FRONT

I

Oslo, april 1941

NORSKE KVINNER OG MENN!

Der gæes idag stormgang mot det samfund vi og våre fedre har bygget på Eidsvoll-grunnlovens fundament. Talløse ulykker velter velter innover oss. Det er ikke alltid så lett i denne uendelige forvirring å se de store linjer. La oss gjøre et forsøk på å finne dem, og derefter grave de skyttergraver, hvor vi i fellesskap skal holde den norske front.

Quislingklikkens april-forederi.

Da tyskerne den 9. april rykket inn i vårt fredelige land, erklærte de høytidelig at de kom som venner for å vise oss vennskap. Vi kunne selvfølgelig ikke ta imot slikt vennsksbevis. For måtte derfor Kongen, Regjeringen og Stortinget hurtigst mulig forlate den by, som den tyske krigsmakt søkte å besette. Det var deres bydende plikt mot land og folk. Det var videre bare en konsekvens herav at de noen måneder senere forlot landet for fra England å hevde vår rett som fri nasjon.

Det er en skamløs gjerning å tale nedsettende om disse kloke og opofrende disposisjoner. Hold alltid fast på det og på, at den som taler hånende om Kongens "flukt" ikke taler med norsk tunge, selv om han kaller seg nordmann.

Men i samme stund som vårt land således ble stedt i den ytterste nød, falt Quisling vår politiske ledelse og vår militærmakt i ryggen ved å utnevne seg selv og sine medarbeidere til ny norsk regjering. Vi hadde på det tidspunkt vår gamle regjering, lovlig fremgått av et folkevalgt Storting og samlet om en folkevalgt Konge. Quislingklikken var en bande privatfolk som ikke hadde skygge av rett til å anta regjeringsnavnet. Det Quisling gjorde den 9. april var opprør mot landets lovlige regjering i timer, hvor alle vi andre flokket oss om vår ledelse, fordi vi var i en overhengende fare. Og opprør under slike forhold krever dødsstraff.

Men merk en ting til: Quisling lanserte sin såkalte regjering på et tidspunkt, hvor han ikke hadde anledning til å konferere med de menn som han plaserte i den. Jonas Lie f. eks. befant seg således i Nord-Norge helt avskåret fra forbindelse med Oslo både ved personlig kontakt, ved post, telegraf eller telefon. Gudbrand Lunde satt ved Hermetikklaboratoriet i Stavanger i samme situasjon.

At Quisling til tross herfor presenterte sine kamerater for offentligheten som medlemmer av sin aprilregjering, er et uomstøtt-

lig bevis på, at han allerede på et tidligere tidspunkt hadde pløiet råd med dem om å gjøre opprør. For selv ikke en mann av hans støpning ville ha hatt mot til å trekke intetanende menn inn i et slikt regjeringsstiltak med fare for at de nektet å være med og avsløre ham som svindler.

Om man vil ha ytterligere bevis, skal man minnes at ingen av dem som dengang ble oppnevnt, gjorde hva de som hederlige, skyldfrie menn under lignende omstendigheter vilde ha gjort: dirrende av personlig harme skulle de på stående fot og offentlig ha fralagt seg ethvert makkerskap med Quislings desperate påfund, og slynget ham foredernavn i ansiktet.

La oss ikke glemme disse menn mot hvem beviset er ført for at de allerede før tyskerne rykket inn i vårt land hadde forberedt statskupp.

Var disse menn kjøpte forredere, som for egen økonomisk vinnings skyld utleverte sitt folk? Det kan man neppe si, iallfall ikke om alle. Men de forsto ikke at i nødens time er det en borgers høyeste og eneste plikt å stille seg side om side med sine landsmenn for fra felles front å bekjempe felles den felles fiende.

Istedet hilste de denne fiende velkommen, forde de ved hans hjelp så en mulighet for å tvinge inn på sitt folk de meninger folket ikke ville anta under fritt valg. De slo seg sammen med våre fiender for å øve vold mot oss. Dette var Quislingklikkens april-forrederi og deres største synd mot ærens og hederlighetens grunnlov. Deres navner skal gå inn i sagaen side om side med Bisp Nikolaus og de baglerhøvdinger som rev landet ned.

Administrasjonsrådet.

Når Konge, Regjering og Storting dro bort fra de områder som den tyske krigsmakt besatte, kunne de ikke i gjerning utøve den faktiske regjering makt i landet. De kunne ikke overskue de faktiske problemer og heller ikke gi ordre til tjenestemenn som skulle løse disse problemer rundt omkring i distriktene. Der måtte derfor helt naturlig skapes et organ som kunne utøve en centralledelse. Og det statsorgan som fremdeles var i Oslo, nemlig Høyesterett, sørget for at et slikt ble etablert i form av administrasjonsrådet.

Administrasjonsrådet var ingen formell norsk regjering. Men det var et legalt uttrykk for folkeviljen, representert ved Høyesterett. De hadde også fra første stund tillit fra hele folket i de besatte områder. Dets prinsipale oppgave var å "administrere". Det skulle sørge for at alle statens oppgaver ble skjøttet innenfor lov og rett. Å skape ny lov lå utenfor dets opprinnelige mandat. Men etterhvert som utviklingen krevde det, gikk Administrasjonsrådet også inn for den lovgivende oppgave, støttet av oss alle. Vi bøyet oss for dets påbud, uten å reflektere over om de var "gyldige" i gammel betydning av ordet.

Administrasjonsrådet opprettholdt derfor ro i landet, og skapte igjen rettssikkerhet mellom norske borgere. Det bragte orden i våre kommunikasjoner, i vårt pengevesen, i vårt produksjonsliv og i varefordelingen. Det fungerte i alle deler som en effektiv regjering til løsning av de indre oppgaver på det grunnlag som okkupasjonen hadde skapt: En anerkjennelse av okkupantens faktiske makt til å fremme sine krigsformål - derfor ingen norske krigsoperasjoner mot ham på norsk territorium, men ellers innenfor disse muligheter en planmessig løsning av det norske folks økonomiske og kulturelle oppgaver.

Hold fast på disse kjennsgjæringer, når du skal drøfte de videre begivenheter, som førte frem til at Administrasjonsrådet ikke fikk lov til å fortsette.

Haagerkonvensjonen.

Før vi går inn på disse videre begivenheter skal vi se litt på Haagerkonvensjonen, som både Norge og Tyskland er bundet av.

Tyskerne sier at de kom som våre venner. Det sier de ennå at de er. De har sagt de bare har vært nødt til midlertidig å besette (d. v. s. okkupere) vårt land for å beskytte seg selv mot Eng-

land, og at de skal forlate vårt land igjen så snart krigen med England er vunnet. Men hvis dette er sant, gjelder Haagerkonvensjonens regler om okkupasjon hvis bestemmelser vi delvis skal reffere:

Art. 42 sier: "Et område betraktes ^{SOM} okkupert når det faktisk (uthevet her) befinner seg under den fiendlige hers myndighet."

Det var en slik tilstand Norge befant seg i etter tyskernes besettelse. Landet var ikke utslettet som selvstendig stat. Det var bare lammet, fordi den faktiske makt var i hendene på den fiendlige militærmakt.

Art 43. sier derefter: "Når den lovmessige makt faktisk (uthevet her) er gått over til okkupanten skal denne ta enhver forholdsregel som beror på ham for så vidt mulig å gjenoprette og sikre den offentlige orden og det offentlige liv. Okkupanten skal herunder respektere de lover som gjelder i landet med mindre der foreligger absolutte hindringer herfor." (uthevet her)

Heri ligger at okkupanten på den ene side plikter å gjøre sitt til at det samfundsmaskineri, som må antas faktisk å være brutt sammen under hans innrykning, atter kommer igang. Men på den annen side sies det at han så langt som det overhodet er mulig herunder skal respektere gjeldene lov i landet.

Bestemmelsen gir uttrykk for den før nevnte folke- rettslige anerkjente regel, at den fiendlige makt ved okkupasjonen ikke erhverver suverenitet over det besatte område. Okkupasjonen er bare en faktisk tilstand, som gir okkupanten en midlertidig militær myndighet.

Men hvordan kan det ha seg, at Reichkommisar den 25. sept. ifjor med forakt jaget Administrasjonsrådet bort og selv overtok all sivil forvaltning i landet ved hjelp av sine kommisariske "statsråder"? Administrasjonsrådet hadde inntil da på en fortrinlig måte opprettholdt

2. De anfører imidlertid, at disse inngrep allikevel er rettmessige, fordi de herunder bare samarbeider med norske menn, som representerer norsk statsmakt. Og det vil igjen si med Quisling og hans kommisariske statsråder. Her har du altså forklaringen på, hvorledes Reichskommisar kunne mene seg berettiget til å jage Administrasjonsrådet bort, gi makten til de nye statsråder, og la dem få tumle med oss slik som de nå gjør.

Quislingklikkens annet forrederi.

Hold fast på dette og tap det aldri av syne. For her står du overfor Quislingklikkens annen skampel: Først sparket den ben under vårt forsvar og satte tyskerne istand til å okkupere vårt land. Det var i april 1940. Og da landet til tross for okkupasjonen i ly av Haageroverenskomsten begynte å komme seg igjen under ledelse av Administrasjonsrådet, opptratte den på ny og ga derved tyskerne påskudd til å sette seg utover Haagerkonvensjonen og ødelegge alt det vi hadde bygget opp siden 1814 ved grunnlov og lov.

Ifølge Reichskommisar skjer dette ikke ved et diktat fra ham men ved oss selv, fordi vi selv vil det. Det skal være usagt, hvor langt Reichskommisar selv tror på dette. Antagelig er han ikke helt skråsikker på det, at han ikke tar feil. Men desto større grunn var det for Quisling til å fortelle ham at han tar feil. Når Quisling og hans håndgangne menn ikke gjør det etter å ha sett hva dr. Schiedermaier offentlig har skrevet, er det helt enkelt fordi det er dem selv som med den svarteste løgn har skapt muligheten for denne feiltagelse hos ham.

Det er dessverre ikke sannsynlig at det nå vil spille noen større rolle for de tyske maktpolitikere, at denne løgn blir avslørt. Når de først har begått et feilgrep, har de en fabelaktig ovne til å sluke alle dumhetens ~~inkonsekvenser~~ konsekvenser. Men det kan vel allikevel tenkes at de har så meget fornuft i behold, at de lar Quisling bli degrodert til den kjeltring han er, hvis de bare kan bli overbevist om at de kan tjene på det.

Derfor: Enten du sitter i høy eller lav stilling, sørg for at det ved alle anledninger blir sagt høyt at Quislinggjengen er en fåtallig røverbande som har gjort revolusjon ved hjelp av tyske bajonetter og som aldri har etablert noe godt forhold mellom Norge og Tyskland.

Hva har de ikke allerede gjort oss?

Vårt land ble presset inn i stormaktskrigen. Alle vi andre er ikke i tvil om at vi har tyskerne å takke for denne grusomme skjebne. Men la gå, at kanskje ikke England og Frankrike heller er uten skyld. Det er ikke det det spores om. Det avgjørende er, at når vi først er drevet inn i denne malstøm, må vi stå samlet for å ta vare på de livsviktige ting, og bare på dem:

1. Vi må klare oss gjennom nødsårene så godt vi kan, og
2. Vi må kulturelt og politisk se å verge vår nasjonale egenart, så vi kan få leve videre som selvstendig stat, når verden atter er falt til ro.

Alle vi andre forstår dette, - arbeidere, bønder, byfolk, fiskere, arbeidsgivere, offentlige tjenestemenn, kvinne som mann. Vi har

lagt våre gamle stridsspørsmål vekk og har sluttet opp om disse to ting i en fast, dyp og ekte nasjonal samling. Bare den håndfull folk som har anmasset seg til å skilte med dette forpliktende navn, er brutt ut fra vår norske front og har heist borgerkrigens fane.

Det er borgerkrig i Norge idag, skapt av det parti som vil le oppheve alle partier og kaller seg Nasjonal samling. Det er så grotesk at det ville ha vært til å le en fortvilet latter av, hvis det ikke var en hån mot alt som er hellig og en forbrytelse, som der flyter uskyldig blo av.

Videre: Vi ble krigsskueplass. Byer ble brent. En ødeleggende arbeidsløshet stiger som en forferdelig trussel opp over horisonten. Våre tilførsler er stengt. Våre lagre tømmes. Sort, kall hungersnød truer oss alle. I slike tider har vi mer enn noensinne bruk for vårt gamle, prøvede statsmaskineri, vår innarbeidede kommunalforvaltning, vår rettssikkerhet og våre gamle arbeidsformer i bedrifter og fagforeninger. Og så går Nasjonal Samling hen og slår alt dette i stykker og skaper en forvirring som må virke lammende på alle tiltak.

Husk på at når vi om få måneder skal stå ansikt til ansikt med hungersnød, da skylls det ikke bare at våre tilførsler er stoppet og våre forråd plyndret, men også at Nasjonal Samling har ødelagt vårt offentlige maskineri ved sine omkalfatringer i stat og kommune, og ved å putte inn, ikke bare udyktige, men direkte uhederlige folk i betrodde stillinger. Det er grovt uforsvarlig handlet mot oss alle. Det er en folkeforbrytelse så stor, at dens straff er døden.

Hva er det de vil oss?

Men bortsett fra at det er en selvstendig forbrytelse, at de oppløser vårt gode, gamle samfund akkurat på nåværende tidspunkt: hva er det så de egentlig vil oss, disse voldsmenn? Jo, først og fremst vil de øve tvang mot oss. De vil presse inn på oss et samfundssystem som vi ikke frivillig har villet anta.

De forkyste i en årrekke at de ville endre vårt samfund fra grunnen av. Vi ga dem rett til å føre denne tale, til å hevde sine syns måter i ord og skrift og i foreningsarbeidet. Vi ga dem plass i vårt rommelige demokrati til å vinne meningsfeller. De nød godt av hele vår liberalisme og vår åndsfrihet til tross for at de stadig spyttet på den. Vi ga dem rettssikkerhet og en fri presse. Vi ga dem akkurat de samme chanser som vi ga oss selv til å vokse i åndelig og politisk styrke.

Men da det mislyktes for dem, fordi de ikke var kloke nok, ikke dyktige nok, ikke kunnskapsrike nok og heller ikke hederlige nok, gikk de i samband med tyske overfallsmenn for å sette sin hæl på vår nakke og for å oppheve det rettsamfund som de i så høy grad hadde nydt godt av.

Bare dette at de øver tvang mot oss er tilstrekkelig til at de bør møtes med uforsonlig motstand, uten hensyn til det de vil tvinge inn på oss. For vi kan være så uenige vi være vil om alt annet

i vårt land. Men vi må møtes i kjærlighet til vår egen frihet, i respekt for andres og i hovdelse av, at det er med lov at landet skal bygges.

Men dertil kommer at det de vil tvinge inn på oss byr oss imot som noe skjendig og nedverdiggende. Det krenker oss i det vi anser for hederlig og hellig: de vil tvinge inn på oss førerprinsippet innebygget i en totalitær stat. La oss se på hva det vil si:

Det most "effektive" samfund.

Fører-prinsippet i den totalitære stat er en sammenkobling av to selvstendige livssyn, som nok støtter hverandre og glir over i hverandre, men som likevel i teorien kan bestå uavhengig av hverandre. Fører-prinsippet er nemlig ikke ubetinget bundet til den totalitære stat og derfor holder ikke til fører-prinsippet.

Fører-prinsippet er læren om at noen mennesker er skapt til å befale, mens andre er skapt til å lystre, og at det ikke tilkommer hvemsomhelst å avgjøre hva som gavner ham selv eller almenvellet.

Den totalitære stat bygger på det livssyn at det ikke er det enkelte individ, men staten som betyr noe, og hvis fremgang det gjelder å beskytte. Staten kan derfor kreve at individet i alle sine forhold underordner seg dens direktiver, det være seg i politikk eller i næringsliv, i kunst, i videnskap, i idrett eller i religion. Staten skal være "totalitær" strekke seg over og omslutte alle menneskelige forhold.

Når fører-prinsippet og den totalitære stat forenes fremkommer den tilstand at alt "censures" og all kritikk ensi opposisjon knebles. Den totalitære stat erklærer nemlig at alt angår den, og at intet felt av menneskelig virksomhet eller tenkning er den uvodkommende. Og fører-prinsippet gir de få ledere rett til å bestemme hva "staten" skal mene og til å kreve ubetinget lydighet av alle de andre.

Mot fører-prinsippet står demokratiet, som frakjenner den ene borger rett til å bestemme over den annen bare i kraft av at den ene bedre skulle vite hva som gavner den annen. Prinsipielt er begge borgere likoborettig, hvilket dog ikke utelukker at den ene frivillig kan overlate til den annen å ta hånd om de felles oppgaver. Dette skjer ved majoritetsbeslutninger og valg.

Rent teoretisk lar det seg nok tenke at et demokrati kunne bestå også i en totalitær stat. I så fall ville det ikke bli fører-prinsippet som skulle avgjøre hvilke krav staten skulle stille til sine borgere.

re, men de av de demokratiske velgere valgte tillitsmenn. Men det er å anta at selve den omstendighet at staten var totalitær ville føre med seg en tilbøyelighet hos de folkevalgte ledere å kreve ubetinget lydighet, og at man dermed ville gli over i et fåmannsvælde eller et maskert førersamfund. Det synes å være noe slikt som i grunnen er foregått i Russland i de senere år.

N. S. håner vårt demokrati og det samfund det har skapt og stiller sitt førerprinsipp i den totalitære stat opp som det mest effektive samfundssystem. Men den diskusjon som dette reiser, lar seg ikke føre i den form. Problemet stikker dypere. For før man kan bedømme, hvilket samfund er det mest effektive, må man nemlig ha på det rene hvilke verdier det egentlig gjelder å fremelske. Først når dette spørsmål er besvart, kan man diskutere hvilken statsform er best skikket til å hjelpe disse verdier frem.

Man kan således ved statens hjelp øke den matrielle produksjon. Mener man at det først og fremst kommer an på det, får man deretter diskutere hvilken samfundsform i så henseende er den mest effektive. Man kan imidlertid gjennom staten også skape en mektig militær slagkraft. Er det det man vil, er det kanskje en annen samfundsform som er den mest tjenlige. Anser man det deimot som statens viktigste oppgave å gi sine borgere den størst mulige sum av utviklingsmuligheter, kommer kanskje et tredje samfundssystem i betraktning. Og mener man endelig at det er selve staten som representerer det verdifulle, og at individet er av underordnet betydning i forhold til den, må samfundssystemet kanskje sees under en fjerde synsvinkel.

Som regel ønsker man vel å tilgodese alle disse formål og flere til. Men da de delvis bekjemper hverandre, og i alle fall ikke lar seg tilgodese i like høy grad av alle samfundssystemer, blir problemet å finne det samfundssystem som i størst mulig grad beskytter den verdi som man mener er den prinsipielle, uten i altfor høy grad å forsømme de verdier som man også gjerne vil tilgodese vedsidenav dem.

Men det er også en annen ting som ikke må glemmes når man drøfter hvilket samfund er det mest hensiktsmessige, nemlig denne: Er det tillatt å bruke alle metoder når det skjer til fremme av et godt formål? Er det sant at den gode hensikt helliger det forkastelige middel?

La oss på denne bakgrunn ta diskusjonen opp om våre "venner" om demokratiets såkalte falitt. Og la oss begynne med å spørre oss selv: Hva er det vi her i Norge anser for det vesentligste, det uomstøttelige? Hva er ~~det~~ vårt livssyn og vårt kulturgrunnlag.

Norsk kulturgrunnlag.

Det kulturgrunnlag som vi idag bygger på her i landet er skapt

i kristendommens billed. Det er læren om at det ene mennesket ikke har større rett enn det annet - Ikke større rett til å leve, og ikke mindre ansvar for sin u dødelige sjel. Den ene kan nok være klokere enn den andre og ha lært mere enn den annen, men stedd ansikt til ansikt med evigheten og den guddommelige almakt er de hver for seg ansvarlig for sin egen skjebne til den siste talent.

Den ene har derfor ikke rett til å gjøre seg til åndelig herre over den annen, og ennu mindre rett til å bruke ham som middel, som brikke i et spill. Selv den usleste av oss er et formål og ikke et redskap. Også han er uttrykk for den høyeste idé. Det er derfor det enkelte menneske som har verdi. Det er det som skal få anledning til å utfolde seg, hvad enten evnene er små eller store, og som det gjelder å fremelske i enhver av oss i skjønnhet, i harmoni og i stadig stigende fullkommenhet.

Dette høyverdige og barmhjertige syn på mennesket hersker her i landet ikke bare ved hjelp av kristendommen, men også ved hjelp av den humanisme som brede lag av folket har tilegnet seg. Humanisme betyr helt enkelt "det menneskelige". Den har sitt forfeste i den gamle antikke kultus av menneskeånden i alle dens utslag. Den lærer derfor også at det er det enkelte mennesket som er det centrale og det verdibestemmende, ikke opphopninger der være seg av penger, mekanisk maskineri eller menneskemasser i mekte statssamfund. Det det først og fremst gjelder om er å respektere den atmosfære av rett som omgir hver eneste en av oss.

Disse to brede kulturstrømninger, kristendommen og humanismen, har nok også sans for de materielle goders betydning både i og for seg og for individets åndelige utvikling, men overfor ethvert ensidig utslag herav, spør de i kor: Hvad gavner det er menneske om han vant den hele verden men tok skade på sin sjel?

Viddrer heller ingen av dem i tvil omsvaret overfor det annet spørsmål: Er det riktig at hensikten helliger midlet? De vil svare: Det gjelder om å fremelske det verdifulle mennesket i enhver av oss. Alle våre hensikter må streve mot dette mål. Men da er det utelukket, at man anvender midler som trekker det mennesket som griper til dem, nedad.

Det er dessuten selvmotsigende å logisk umulig å oppnå noe godt ved et dårlig middel. Man kan ikke fremme sannhet ved å bruke løgn, eller ærlighet ved å anvende bedrag eller åndelig frihet ved å anvende åndelig tvang. Det er derfor ikke tvil om at hensikten ikke helliger midlet. Det er overhodet en grov feiltagelse å tro at det i det hele tatt går an å fremme et godt mål med et dårlig middel. Tvert imot motarbeider det dårlige middel den gode hensikten.

Men dette vårt norske kulturgrunnlag idag er ikke bare et kulturgrunnlag som er skapt av kristendommen og humanismen, det korresponderer også med det som måtte bli det selvfølgeligste resultat av bosetningen i vårt vidstrakte land.

Våre fjell og våre skoger, havet ved våre kyster, de uhyre avstander og vårt hårde klima krever og skap er sterke, uavhengige personligheter som i vederlag for strid livskamp fikk personlighets-utfoldelsen som en kongelig gave. Dette overskudd av personlig kraft ga seg i de eldste tider ikke alltid utslag som var behagelige for andre. Vikingtogene var hårdhendte og hensynsløse menns ferd. Men kulturens vekst har adlet oss og lært oss beherskelsens evne, inntil idag en norsk bondes ærbødighet for andres rettigheter er blitt en del av ham selv.

Men av den grunn er ikke personligheten gått tapt. Tvertimot - Den yttre kraft som er blitt tom, har bygget den indre personlighet opp. Vårt folk består derfor idag av kvinner og menn med særpregede meninger og med mot til og behov for å hevde dem overfor hvem som helst.

Det er også som sådan de har verdi og kan virke verdiskapende. Hva er vi som "stat" betyrt? Et nesten mikroskopisk begrep. Det bor ikke flere mennesker i hele Norge enn i Berlin. Det er som enkeltpersoner vi teller.

Det er derfor personlighetens utfoldelse i kristendommens og humanismens betydning av ordet som er kjernen i norsk kulturgrunnlag idag. Ikke en tøylesløs utfoldelse med rett for den sterke til å øve vold mot den svake. Men en rett for hver enkelt av oss til selvstyre i alle åndelige spørsmål, og til å øve innflytelse på alle politiske avgjørelser med hederlige anerkjente midler. Et samfundssystem som ikke tilgodeser dette kulturgrunnlag er derfor ikke noe "effektivt" samfundssystem for oss, selv om man kanskje ved hjelp av det for eks. kan bygge flere veier og jernbaner eller føre flere vellykte kriger enn noe annet kjent folkesamfund.

Demokratiet.

Hvis man etter denne analyse av det norske kulturgrunnlag spør seg selv: Hvilket samfundssystem er nå best skikket til å gi borgerne mulighet for åndelig selvutfoldelse og vekst? Da kan det ikke være tvilsomt at svaret må bli: demokratiet.

Demokratiets grunnleggende politiske idé er i den grad overensstemmende med det norske kulturgrunnlag, at man kunne tro at det er dens samme ting bare und er annet navn. Demokratiets utgangspunkt er nemlig også det enkelte mennesket. Det er dettes trivsel og rett som skal tilgodeses. Derfor får den ene like stor andel i statsstyrelsen som den annen. Og folkesuveraniteten, folket i valg og majoritetsavgjørelse blir hovedhjørnestenen i det mæktige, smidige og dog fast tømrede bygning.

Den nærmeste følge av at majoritetsavgjørelse legges til grunn som den styrendenprinsipp er at majoriteten ikke blir redd for den minoritet som øver kritikk. Den gir tvert imot mindretallet rett til å hevde sine meninger og bli flertall, hvis det kan vinne borgernes tillit. Og den gir makten frivillig fra seg når dens flertall blir vekk. Mindretallet på sin side føler seg derfor heller ikke fristet til å gripe til vold eller illegale midler.

Det velstyrte demokratiske samfund blir derfor på en gang både stabilt og utviklingsdyktig. Voldelige omkalfatringer blir undgått. Det blir derfor helt intet politisamfund, hvor makthaverne med hård hånd holdt opposisjonen i tømme. Det trenger ikke det hemmelige politiske politi for å holde øye med illegal virksomhet. Det gir derimot bredt alburøm for toleranse og for innslag av mange meninger.

Og det er noe som igjen sprer seg langt utenfor den rene politikk til litteraturen og til vitenskapen, til skole og til hjem og til det daglige virke, hvor standpunktene brytes i tusende nyanser. Ingen er så liten at han ikke får være med. Alle bærer bronner til den store, den varmende, den hellige ild.

Den samlede sum herav blir igjen et overdådig rikt kulturliv med resul tater i kunst og vitenskap som er en høysang til den menneskelige ånd. Men samtidig kan det enkelte lille menneske streve i sitt eget beskjede beskjedne plan med å finne frem til det som er sannhet for ham eller henne og hevde denne sannhet uten å rive pyramiden istykker eller bli truet til å tie av noen som er eng stelige for at så skal bli tilfelle. Den velstyrte demokratiske stat kjennendr ikke samvittighetsbøving overfor den enkelte.

Derfor blir også den fri presse en selvfølge i det demokratiske samfund. Det blir nød så selvfølgelig at vi må oppleve tider som disse før fullt ut å forstå hva det betyr. Den fri presse - det er ikke bare retten for enhver til på trykk offentlig å hevde det han mener, det er også en rett for hans lesere. De er ikke alltid enige med ham. Men de krever likevel å høre hans meninger for selvstendig å ta standpunkt til dem.

En fri offentlig diskusjon i pressen betyr videre, at offentlighet blir et redskap for lovgivningen og domsavsigelse vel så effektivt som de av statsretten anerkjente organer. Offentligheten blir den sanne folke-domstol, hvor hver kan innanke sin sak eller risikere å se sitt forhold påtalt.

Det kan føles brysomt og også virke urettferdig. Men et samfund uten fri offentlighet blir et rettsløst samfund. For rettsreglene kan aldri til fullkommenhet formuleres i skrevne æver eller håndheves ved statens domstoler. Ved siden av dem er det tusen av foreteelser i politikk, i embetsførsel, i tillitshverv, i handel og økonomisk virke, o personlige og moralske forhold av enhver art hvor vi dels vil svikte og selv øve urett mot andre, og dels vil måtte tale urett, hvis vi ikke aalle visste at vi når som helst må stå til regnskap eller kan kreve regnskap for offentlig-hådens forum.

Et samfund som amputerer sin offentlige samvittighet blir et samfund som så langt fra er "effektivt" i dette land, at det meget mere vilie ta livet av de verdier som etter norsk kulturoppfatning er uomstelige.

Førerprinsippet og den totalitære stat.

Og så kan vi spørre oss selv om en stat bygget opp etter disse prinsipper, beskytter det som vi anser for verdifullt her i Norge: Fører-prinsippet som bygger på, at de fleste av oss blandt skal lystre et fåtall, og den totalitære stat, som overhode ikke anerkjenner at indi-

videt har noen betydning, enn si noen rett i forhold til den.

I en slik stat begynner det med at borgerne blir gjort politisk uavhengige, og med at stemmerett og valg avskaffes sammen med de folkevalgte representanter i stat og kommune. Det fortsetter med forhold mot politiske partier, diskusjoner og offentlige møter. Den fri presse stenges, ikke for en kortere tid, men for alltid. Fødesuvereniteten og den enkelte manns rett til å øve innflytelse på politiske avgjørelser avskaffes.

Men fra politikken sprer det seg til alle livets felter. Alt legges inn under føreren. Alt individuelt initiativ avskaffes, alle meninger ensrettes. Offentligheten som forum myrdes planmessig. Krittikk er forbudt og opposisjon livsfarlig.

Det er mulig at en slik stat i et begrenset tidsrum kan drive det til en slags fullkommenhet i kringsevn. Den kan også antakelig drive det langt, når det gjelder offentlige anlegg. Kanskje kan også produksjonslivet dermed nå en maksimal ydeevne, skjønt også det vel bare for en kortere tid. Men menneskene dør i en slik stat. Dets personlighet forsvinner, dets egenart som individ og dermed også dets oppkomme som er betingelsen for all åndelig vekst. En slik stat vil for oss nordmenn føles ikke bare som en hindring i vår bevegelsesfrihet, men som en åndelig kvalning. Føler du for øvrig ikke allerede i dag hvorledes du også rent fysisk gisper etter luft. Det gjør du ikke bare fordi ditt land i dag er besatt av fienden. Utallige tyskere gjør det samme i sitt eget land. De stønner under det nakketak deres egne landsmenn har tatt på dem.

Dette vet også de såkalte førere meget godt om. De føler seg derfor stadig i fare, ikke bare for å bli fratatt makten, men for helt enkelt å bli myrdet. Det blir derfor en livsbetingelse både for deres system og for den personlig å gjøre jakt på opposisjonen før den har fått gitt seg utslag.

Førerstaten blir derfor en politistat, hvor maktavernd slipper henne 0 like spioner ut blandt sine egne landsmenn for å avlytte dem deres tanker. Slik var det i Napoleons førerstat, selv om han akte seg folkevalgt keiser. Slik var det i det gamle Russland, selv om den oneveldige Tsar satt i førerstaten "i kraft av Guds nåde og nederydede rettigheter". Slik er det fremdeles i Russland, selv om folkekommissærene bygger på det bredeste proletari og slik er det i dag i Tyskland, til tross for at Hitler i allfall til å begynne med fikk ledelsen av folket i valg.

Tysklands hjemmelige politiske partier, gestapo, er så ukjent slik her i landet, at vi simpelthen ennå ikke forstår hvilket mareritt det representerer for oss alle. Men etterhvert som vi blir klar over at vi overfor det er rettløse i ordets mest barbariske betydning, da forstår vi at nå gjøller det solve livet, og at alt må settes inn på å få det bort igjen. Men det kan vi ikke i en førerstat, fordi den bygger på at krittikk og opposisjon er forbudt. Gestapo er ikke noe som vi her i landet må finne oss i bare fordi vi er i krig. Det består og trives i vel så høy grad i Tyskland. Det er et nødvendig ledd i førerstaten. Og det er ingenlunne Hitlers mening noensinne å avskaffe det i sitt eget land, enn si i den periferi av det tyske livsrom, som han vil gjøre oss til.

Førerstaten blir derfor også uvegerlig en maktstat hvor alle midler utnyttes til å holde førermakten vedlike. Det blir på det område nesten det minste, at det uten skrupler anvendes vold og terror for å holde motstridende meninger nede. Vårre er det at mennene i ledelsen, litt

isgr er blitt visdom og vold er blitt viljekraft. Sannhet er blitt en

angivelig i kraft av sin bedre hensikt, krever rett til å kontrollere alle opplysninger og med makt avskjærer oss fra det matriale, som setter oss istand til å gjøre oss opp en selvstendig mening. Derfra er det bare et lite skritt over til den bevisste forfalskning og den systematiske forgiftning av alle tilgjengelige opplysningskilder: bøker, tidsskrifter, og kringkasting for ikke å tale om pressen. Pressen i det frie samfund er en kulturfaktor av høyeste verdi. I den totalitære stat er den en kloakk og en nederdraktighet. Derfor blir også offentlighet i et slikt samfund bare et skinn. Og samvittighetstvang blir et permanent fenomen.

Men den logiske sluttsten på hele denne samfundsbygning, og det er det mest forferdende, det blir en stat som er blottet for enhver moralsk vurdering av sine midler og mål. Det skjer en utvidelse utover alle grenser av et fenomen, som vi kan treffe på også i de demokratiske samfund om enn i mindre format: at de menn som handler i tillitshverv for andre ikke legger den samme moralske målestokk på sine handlinger som de gjør når de handler som privatfolk i egne anliggender.

Det kan iakttas i små aksjeselskaper, hvor lederne ofte er meget mer påholdende på selskapets vegne enn de er i sine egne personlige saker. Vi ser av og til det samme også i kommunalstyrets forhold og i statens: Hver lodes ellers fordragelige mennskere kan vise en maktsyke og en hårdhet, som de neppe ville vise hvor det gjaldt deres egne private anliggender.

Deres egen begrunnelse er at de forvalter betrodd gods. Og da har de ikke rett til å vise ottorgivenhet eller å gi avkall. Men den dybere forklaring er at det i enhver av oss sitter et visst kvantum av maktsyke og missunnelse og andre følelser som vi skammer oss over og som vi derfor bekjemper så godt vi kan når vi skal opptre på egne vegne. Men mener vi at vi opptre til fordel for andre, kan vi gi disse tilbøyeligheter fritt løp under skinn av å gjøre vår plikt.

I en demokratisk styrt stat med fri offentlighet vil slike foretaksler i det offentlige liv bli holdt nede på et visst minimum, nettopp fordi offentlighetens domstol mer eller mindre bevisst er på vakt mot den slags forskyvninger. Men i den totalitære førerstat er det ingen slik kontroll. Tvertimot, underbygges og fremmes de brutale tilbøyeligheter ved den filosofi som lærer at staten går foran alt. Dermed kan føreren i og med at han gir etter for sine slotte tilbøyeligheter, fremtre som noe av en helgen, idet han gir det skinn av at det er til fordel for staten at han er en stor og merkelig statsmann. Hans privatliv synes rent og asketisk. Hans arbeidsdag blir lang og full av plikt. Han "ofrer" seg dag som natt for statens ve og vell. Men under denne "offerakt" er det han under skinn av moral og ansvar finner utløsning for sin ubendige brutalitet.

Det er dette som gir den totalitære førerstat dens demoniske makt. Det har helt enkelt lyktes Adolf Hitler offentlige å over av sine barbariske tilbøyeligheter og gi fritt løp for dem i sin totalitære stat. Det er en stat hvor sort er blitt hvitt og hvor alle moralske verdier er blitt omvurdert. Brutalitet er blitt handlekraft, toleranse er blitt feighet. Æmhet er blitt svakhet, og maktsyke er blitt målbevissthet. Løgn er blitt visdom og vold er blitt viljekraft. Sannhet er blitt en

tåpelig drøm og den evige fred det største ondet.

Det er derfor heller ingen tilfeldighet, at Hitlerstaten ser kristendommen og humanismen som sine bitreste motstandere, og at "føreren" derfor av all sin kraft går løs på dem. Han har i det hele så fullkomment pleiet sin maktsyke og utryddet alt det som andre kaller edelt og godt, at han virker som et halvmenneske i kjempeformat, imponerende i sine gigantiske dimensjoner, men dog mindre enn det minste menneskebarn.

Sosialismen.

Den totalitære førerstat er et formolt system. Men dette system kan fylles med et varierende innhold, alt after det mål staten setter seg, og de ideer den går inn for. Den stat som konsentrerer seg om økonomisk sosialisering er en ting. En kirkesak som anser beskyttelse av de religiøse verdier for det vesentligste, er noe annet, en militærstat er igjen noe tredjedje. Alle kan de være totalitære førerstater. Hva er nå det idemessige innhold i den totalitære førerstat, som er bygget opp i nasjonalsosialismens navn, og hva er egentlig nasjonalsosialisme?

Dette eiendommelige ord er åpenbart en sammenliming av to ting, som ellers ikke sjelden blir oppfattet som motsetninger: Nasjonalisme og sosialisme. Er det virkelig lykket Adolf Hitler ved et genielt grep å bygge nasjonalismen og sosialismen sammen under bevarelse av det verdifulle ved begge, og hva er nå egentlig de bærende ideer i disse to velkjente slagord?

Sosialisme betyr fellesskap, den bygger på godvilje og samfølelse mellom alle mennesker, og forutsetter et økonomisk samvirke mellom dem under statens ledelse. Dens mål er opphevelse av klasseforskjell og alle motsetninger mellom statene. Den er internasjonal i sitt sluttmaal og i sitt arbeidsprogram. Den oppfatter krigen som menneskehetsens svøpe, og håper gjennom sitt samfundssystem å skape varig fred. Den har derfor avvepning på sitt program. Det er sitt utgangspunkt i det enkelte menneske, hvis utvikling og fremgang den betrakter som livets mening og mål. Den ønsker kun den statsmakt som ernerødvendig for å lede den felles produksjon.

Nasjonalsosialismens utspring er at ethvert folkfellesskap i kraft av historie og livsvilkår tilegner seg en egenart som det er glad i og stolt av. I sin harmoniske form er dette en verdiskapende selvhevdelse som også sosialismen gir plass for. Men den eier utvilsomt momenteri seg som, hvis de overdrives, må gjøre den til sosialismens bitreste motstander.

Den kan nemlig gli over i en anmasende selvbeundring og til forakt for det som andre folkeslag kan påberope seg, eller kveve respekt for. Den kan derved i den ene stat fortette seg til å bli en trussel mot alle de andre. Den blir derfor ikke bare en stadig fare for krig, men en tilhenger av krig som idè, med derav følgende konsokvenser for opprustningen og krigsberedskap. At dette må føre den ut i konflikt med all sann

Det er en slik stormannsgal sosialisme Hitler først og fremst er talsmann for. Og Nasjonalsocialismen er den religionen hvori han gir uttrykk for denne stormannsgale ide. Men under sitt arbeid med å drive den militære slagkraft opp til et maksimum, har han oppdaget at der er visse sider ved sosialismen som han ikke kan ha nytte av, nemlig kravet om at staten skal ha kontroll med den økonomiske virksomhet. Og så har han da holdt deg stjålet denne side av sosialismens økonomiske program, under en hensynsløs forfølgelse av dens otiske innhold og prinsipielle mål.

Det er en slik stormannsgal sosialisme Hitler først og fremst er talsmann for. Og Nasjonalsocialismen er den religionen hvori han gir uttrykk for denne stormannsgale ide. Men under sitt arbeid med å drive den militære slagkraft opp til et maksimum, har han oppdaget at der er visse sider ved sosialismen som han ikke kan ha nytte av, nemlig kravet om at staten skal ha kontroll med den økonomiske virksomhet. Og så har han da holdt deg stjålet denne side av sosialismens økonomiske program, under en hensynsløs forfølgelse av dens otiske innhold og prinsipielle mål.

Dette taskenspilleri er gjennomført til fullkommenhet. Så bare på det navn han skifter med. En korrekt betegnelses av hans politiske program ville utvilsomt ha vært "social-nasjonalismen". Men derfor ville det ha blitt for åpenbart at nasjonalismen er det egentlige, og den skinnede sosialisme bare et middel til å fremme den. Det klinger bedre å tale om "nasjonal-socialisme". Man kan dermed lure millioner av småfolk til å tro at de støtter den samme sosialisme som skal gi dem økonomisk rettighet. Og først for sent oppdager de at de er blitt tatt på slep av nasjonalismen og krigens umettelige ubyre.

Hitler skryter ganske visst også av en sosialpolitikk. Men det kan være langt fra at han er sosialpolitiker i vanlig forstand. Dertil har han for stor forakt for sine medmennesker, og ganske spesielt for det han med isnende hånd kaller "massemennesket". Det er også derfor at han uten skrupler har kuttet over den pulsåren, som gir all sann sosialpolitikk mening og liv: folkevilljen. Han er helt enkelt enghjertet i kjempeformat. Folkets velferd interesserer ham bare i den utstrekning dets trivsel kan bidra til å øke statens militære evne. Det er staten som er rettighetshaver, og makten sssom er statens mål.

Å tale om nasjonalsocialisme i flere stater er derfor en selvmot-sigelse. De kan ikke alle ha makt i forhold til himmelen og være den sterkeste makt. Den driver de stater som aksepterer den uvegerlig ut i innbyrdes krig. Og til slutt kan nasjonalsocialismen bare bestå i den stat som seirer.

At den seirende stat tiltross herfor ikke kan legge seg til ro på sine resultater, er det intet merkelig og selvmot-sigende i. Dens såkalt "ide" fører det med seg. Denne "ide" har nemlig intet innhold utover sitt maktbehov. Men når den til slutt har fått ofritt slag til alle kanter, blir den sittende i krampetilstand for å holde makten ved like både over for sine egne borgere og overfor de stater som den har øvet vold mot. Den blir derfor et permanent politi- og militærseamfund, som med jernhård håndvold "orden" innad og utad, et samfund hvor samvittighetsfrihet blir et latterlig begrep.

Det er dette de vil oss.

Det er denne forpestede åndelige atmosfære de vil tvinge oss til å leve i. Det er såvisst ingen småting at de også vil tvinge inn på oss et politisk system som ikke passer oss, og at det økonomisk vil ut-suge oss. Men det blir allikevel av underordnet betydning sammenlignet med at de vil påtvinge oss et samfund som ikke godkjenner vår menneskerett, vår rett til talefrihet, tenkefrihet, trosfrihet, samvittighetsfrihet.

presse og hemmelig politi med vikkårlige fengslinger og umoralske metoder.

Det er derfor vi aldri må glemme når våre tyske "venner" og deres norske leiesvenner taler om hvilket produksjonsliv de skal få istand, og hvilke materielle goder de skal skaffe oss, når de bare får tid og blir møtt med forståelse. Det er blank svindel det de i så hønsende lover. Men selv om de holder alle sine løfter, teller det intet når vi til gjengjeld skal gi avkall på det som er kjernen i en menneskeverdig tilværelse. For til alle tider blir svaret det samme på det gamle spørsmål: Hva gavner det et menneske om han vinner de hele verden men tar skade på sin sjel?

Nasjonal Samling

Det er mot dette vi må slutte oss sammen til en virkelig nasjonal samling i Norge. Til vern om vår menneskerett kan vi alle møtes hva enten vi er bymann eller bonde, fisker eller tjenestemann, arbeid eller bedriftsleder, mann eller kvinne. Og la oss i dyp forståelse herav vokte oss for å forspille denne samling ved å drøfte hvem som har "skylden". Alle har i "skyld" på en eller annen måte. Vår største "skyld", og den er vi i hvert fall felles om, består deri at ingen av oss hadde tenkt seg muligheten av at noen så kynisk og så skjendig ville velte seg inn på oss, som våre tyske "venner" har gjort det. Vi har trodd for godt om dem, fordi vi selv var hederlige.

La det dessuten være innrømmet at de som mest undervurderte denne mulighet var de radikale partier, i gammel tillit til sine internasjonale organisasjoner. La det også være sagt at de borgerlige partier ikke så tilstrekkelig dypt og langt i de sosiale problemer. Begge deler bedrog til å svekke vår militære motstandskraft. - - - La oss notere oss dette, ikke som gjensidige bebreidelser, men til gjensidig belæring, så vi lettere kan finne hverandre i det byggende arbeide, når vi atter er herrer i vårt land.

Norsk front.

Når vi har alt dette klart for oss, da vet vi også hvor det norske folk går i dag, hvad våre våpen er, og hvem som er våre våpenkamerater.

Frontlinjen finnes i enhver kvinnes og manns sinn, i deres utslukkelige hat til uretten, og i krav om at livet skal leve i overensstemmelse med samvittighetens røst. Det er en frontlinje som ikke kjennar til promisser eller innrømmelser av praktisk art. Den består uavhengig av tyske eller engelske seier. Kampen skal holdes gående la ngs danne linje gjennom vår bønn og våre barn på ubestemt tid inntil den er vunnet.

Og denne kamp skal vi føre i fortrosthing til at vi har utallige forbundsfeller i alle land. Over den hele jord vil mennesker av alle farver og av alle aldre arbeide sammen med oss mot dette mål: Å hevde menneskets rett og de gode krefters rett i en kamp på liv og død mot selve det ondes prinsipp.

Vi tror ikke Tyskland vinner sin krig mot England, men skulle det bli tilfelle, da skal allikevel den norske front holdes. Der skal mere til for å myrde vår ånd. Vi tror på de gode krefters rett og makt. Og de vilt til slutt gi oss seirens triumf, når vi bare er trofaste mot dem og mot oss selv.

Når De har lest dette, send det videre. Brenn det ikke. Tenk på det arbeidet som ligger bak.